

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«РУБІНОВСЬКІ ЧИТАННЯ»**

15 травня 2020 року

УМАНЬ - 2020

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІСТ ТА РОЗВИТОК ГРЕЧКИ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Д.В. ОГАРКОВ, магістр,

А.В. ТОЛМАЧОВА, кандидат географічних наук

Одеський державний екологічний університет, м. Одеса

Для нормального росту та розвитку кожного виду рослин необхідні визначені умови навколишнього середовища, які, як відомо, далеко не однакові в різних районах Землі. Одній рослині для нормального її розвитку необхідна підвищена вологість, іншій, навпаки, – помірна; одна рослина гарно росте в районах з підвищеною температурою і не росте в районах з низькими температурами.

Сприятливе поєднання факторів (світло, тепло, волога, повітря та елементи мінерального живлення) посилює ростові процеси, а за їхньої нестачі або надлишку спостерігається послаблення розвитку рослин. Будь-яка сільськогосподарська рослина може добре рости, розвиватися і давати високий врожай лише в досить певному діапазоні значень факторів життя, якими їх забезпечує навколишнє середовище. Будь-який природно-екологічний чинник може позитивно впливати на ріст і розвиток рослин лише при достатній наявності всіх інших факторів.

Гречка (*Fagopyrum*) – однорічна трав'яниста рослина з родини гречкових – *Polygonaceae*. Гречка, як і просо, рис, належить до найважливіших круп'яних культур і є єдиною незлаковою рослиною у групі зернових культур. Крупа з неї має високі споживчі, смакові та дієтичні якості. У зерні гречки міститься від 10 до 15 % (у середньому 13,1 %) білка, 67,8 % вуглеводів, 3,1 % олії, 2,8 % золи, 13,1 % клітковини.

Гречку вирощують, головним чином, як круп'яну культуру. Страви із гречаної крупи смачні, високопоживні, добре засвоюються і рекомендуються для дієтичного харчування. Також гречка – цінна медоносна культура. За сприятливих погодних умов 1 га посіву гречки забезпечує збір 90–100 кг високоякісного лікувального меду.

Високі врожаї гречки одержують у багатьох господарствах Чернігівської, Сумської та Тернопільської областей. Середній врожай гречки в Україні в останні роки становила 8,5 ц/га, в Сумській області – 14,9 ц/га.

Зростання, розвиток гречки та формування її продуктивності відбувається в тісному взаємозв'язку з умовами зовнішнього середовища. Кожен з найбільш важливих факторів (світло, тепло, вологість, повітря) відіграє певну роль в житті рослини.

Гречка – теплолюбна і вимоглива до температурного режиму культура. Насіння її починає проростати лише при температурі 7–8°C, а дружне проростання і поява сходів спостерігається при 13–15°C. При температурі 15–18°C сходи з'являються через 7–8 днів. Краще гречка розвивається при температурі близько 20°C, при високих температурах зменшується виділення

квітками нектару, внаслідок чого погіршується запилення і зав'язування плодів. Сума ефективних температур для скоростиглих сортів гречки становить 800°C, середньо- та пізньостиглих – понад 1200°C.

Гречка відноситься до вологолюбних культур. Транспіраційний коефіцієнт варіює від 480 до 600. Гречка споживає води втричі більше, ніж просо і вдвічі – ніж пшениця. Насіння при проростанні поглинає до 60 % води від своєї маси. Найбільш вимоглива гречка до вологи в міжфазний період масового цвітіння-плодоутворення. За цей період рослини вбирають з ґрунту 50–60 % води від загальної потреби. При нестачі води ріст рослин припиняється, але розвиток продовжується.

Метою роботи було вивчити особливості росту і розвитку гречки залежно від температурного режиму та режиму вологи в період вегетації в Сумській області. А також дати оцінку впливу екологічних факторів на розвиток гречки за вегетаційний період на досліджуваній території в 2000 році і порівняти з середньобагаторічними даними. Для цього були використані середньодекадні дані за 2000 рік та середньобагаторічні дані: температура повітря, опади, які спостерігалися в Сумській області, а також фенологічні дані розвитку гречки на досліджуваній території.

Виходячи з даної інформації, можна зробити такі висновки, що у період сівби-сходи середньобагаторічна температура та середньодекадна температура 2000 р. була оптимальною і склала 14,7 та 17,2°C відповідно, це сприяло до проростання насіння та появи дружних сходів гречки. У період сходи-утворення суцвіть температура поступово збільшується досягає максимальних значень до 22,9 та 18,5°C відповідно, але у період цвітіння-достигання вона знижується до позначки 16,3 та 17,4°C відповідно.

Наступним екологічним фактором життя є вода, яка відіграє дуже важливе значення для росту, розвитку та продуктивності гречки.

Для дослідження умов вологозабезпеченості гречки були розглянуті кількість опадів за середньобагаторічними даними та середньодекадні дані 2000 року. Проаналізувавши дану інформацію була дана порівняльна оцінка кількості опадів, які спостерігалися на даній території. Протягом вегетації максимальних значень опади спостерігались у період цвітіння-плодоутворення і склали 15 та 28 мм відповідно. А це може призвести до збільшення врожаю гречки.

Таким чином, погодні умови в Сумській області у 2000 році були сприятливі для росту і розвитку гречки.